

הִלְכוֹת פְּסַח סִימָן תַּפַּח תַּפְּטָה

ביאורים ומוספים

1) 'מעריבת' היינו פיוטים הנאמרים ביום טוב בברכות קריאת שמע של ערבית, ומנהג הגר"א (מעשה רב אות קטב) וכן המנהג בארץ ישראל (לח ארץ ישראל סוכות) שלא לומר פיוטים אלו כלל, וכתב הכף החיים (ס"ק א) שכן הוא מנהג הספרדים שלא לאומרם כלל.

2) ובטעם הדבר שאין אומרים 'מעריבת' בליל יום טוב שחל להיות בשבת (וכמו שכתב הרמ"א לעיל (סי' רעה ס"ב)), כתב לקמן (סי' תרמב ס"ק א) שכיון שאין הציבור רגילים לאומרם, יש לחוש שמה יטלו נרות כדי לאומרם מתוך הסיודור, ובמשנ"ב לעיל (סי' רעה ס"ק ז) הוסיף לבאר, שכיון שכל אחד קורא מתוך סידורו ואינו משגיח במה שעושה חבריו, יש לחוש שמה יטה אפילו שהם קוראים אותו ענין.

[משנ"ב ס"ק ב]

וְקָדְשׁ 'עֲלֵינוּ' וכו', כְּדִי שְׂתִקְּטִים יוֹתֵר מֵה שְׁתִּתּוּב 'תְּמִימֹת' תְּהִינָה⁴.

3) ומיד אחר קדיש 'תתקבל', וכמו שכתב החק יעקב (ס"ק כ, הובא דבריו להלן ס"ק מא) שכיון שאמרו קדיש 'תתקבל' נתיימה בכך התפילה, ומיד חל החיוב לספור ספירת העומר.

4) ומטעם זה, כתב הגרי"מ טוקצ'נינסקי (לוח ארץ ישראל ניסן) שגם אין לאחר תפילת ערבית במוצאי יום טוב ראשון של פסח. וכן לענין תפילת ערבית בליל יום טוב של שבתות שהוא היום המיטי לספירת העומר, כתב המשנ"ב לקמן (סי' תצד ס"ק א) שיש לאחרה עד צאת הכוכבים, כדי שהיו ימי הספירה מ"ט יום 'תמימות'.

ודין 'תמימות', כתב בביה"ל להלן (סי' ח ד"ה סופר) שלשיטת הראשונים שאין ספירת יום אחד מעכבת את ספירת שאר הימים, הרי שדין זה נאמר על כל יום ויום מימי הספירה, ולכן יש להתחיל ולספור מבערב.

[משנ"ב ס"ק ג]

וְנִשְׂיָם וְעָבְדִים⁵ פְּטוּרוֹת מִמְצוּנָה זו, דִּקְהִי מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁהִנְחָן גְּרָמָא⁶ וכו', מִיְהוּ, כְּכָר שְׂרָא עֲלֵיהוּ חוֹבָה⁷, וְכַמְדָּמָה דְּכַמְדִּינֹתֵינוּ לֹא נִקְהִי נִשְׂיָם לְפָרֶס⁸ וכו', וְעֲלֵי-קֵל-פְּנִים לֹא יִקְרָב⁹, דִּקְהָא בְּנֹדָא יִשְׁעוּ בְיוֹם אָתְדָא¹⁰, וְגַם עֲלֵי-פִירֹב אֵינִים יוֹדְעִים פְּרוּשׁ הַמְּלוֹת¹¹.

5) ומי שחציו עבד וחציו בן חורין, כתב השו"ע לקמן (סי' תקפ"ט ס"ה) לענין תקיעת שופר, שאינו יכול לתקוע לעצמו משום שצד עבד שבו לא יכול להוציא את צד בן חורין שבו די חובה, אלא צריך הוא לשמעת תקיעת שופר מן בן חורין. ולפי זה הסתפק המנחת חינוך (מצוה שו) מה דינו לענין ספירת העומר לשיטות שלא יוצאים בספירת העומר על ידי אחר (להלן ס"ק ה). האם משום כך פטור הוא לגמרי מהמצוה או לא, ונשאר בצ"ע נראה בספר מועדים ומונים (ח"א סי' א ד"ה ועיקר) שיש לחלק בין תקיעת שופר לבין ספירת העומר, וכעין יסוד דבריו מובא בצנפת פענח (פ"ב מהל' שופר ה"א). אמנם, לענין מצות הנחת תפילין, צידד המנחת חינוך (מצוה תכב) שחייב.

6) תשאל כדעת הרמב"ן (קידושין לד, א) שספירת העומר היא מצות עשה שאין הזמן גרמא (וביאור דבריו ראה בשרית אבני נור (ארוח סי' שפד) ובדברי יחזקאל (סי' מה אות ד)).

וכל 'מצות עשה שהזמן גרמא', כתב לעיל (סי' יז ס"ק ג) שגשים פטורות ממנה אפילו מרבנן, ומ"מ אם רצות לקיים את המצוה, כתב השו"ע לקמן (סי' תקפ"ט ס"ו) לענין תקיעת שופר, שמוותר להן לתקוע, וביאר המשנ"ב שם (ס"ק ח) שאין בתקיעתן משום חילול יום טוב, שהרי גם מי שאינו מצוה ועושה יש לו שכר על קיום המצוה.

[משנ"ב ס"ק יב]

שְׂאִימְרוּ 'וְתֵן כְּרָכָה' וכו'¹².

22) ואף שמובאר דבריו שלהכריזו 'ותן ברכה' לא כדאי, מ"מ להכריזו 'מוריד הטל', כתב לעיל (סי' קיד ס"ק ג) שאפשר להכריזו אפילו בקול, ולא נחשב כמאמנם בגשמים. וביאר בזה הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל תשובה בשמו בסוף הספר), שלשון 'טל' הרי מזכירים גם בחורף שאומרים 'ותן טל ומטר', ולכן גם בימות החמה אפשר להכריזו 'מוריד הטל'.

[משנ"ב ס"ק יג]

וְנִהְיֶיךָ לִזְמַר וכו'¹³, וּבְדִיעָבְד אָף אִם לֹא הִנְפִיר אוֹתָם כָּלֵל לְצָא¹⁴, וְאִם יִטָּעָה בְּמוֹסְפִין¹⁵.

23) ולדעת השו"ע לקמן (סי' תקצא ס"ב) אין אומרים ביום טוב את פסוקי הקרבנות, וביאר דעתו במשנ"ב שם (ס"ק ב), שרק בשבת וראש חודש אומרים את פסוקי הקרבנות, שכיון שרגיל בהם אין חשש שיטעה בהם, מה שאין כן ביום טוב.

ובחזרת השי"ץ בברכת רצה קודם 'ותחזינה' נהגים לומר וזתערב לפניך וכו'. ובמחזור יוטי (תפילת יום כיפור) ובסידור בית יעקב (ליעב"ץ מוסף לשלש רגלים) כתבו שהשי"ץ בלבד יחתום בו בברכה 'שאותך לבדך' וכו', וימשיך לאחר מכן 'מודים וכו'. מאידך, בספר פאת השלחן (ארץ ישראל סי' ב אות ז), ובבית ישראל ס"ק כד) כתב שלא לחתום בו בברכה, אלא ימשיך השי"ץ אחר כך 'ותחזינה' וכו', ויחתום 'המחזיר שכינתו לציון', וכן הובא בלוח ארץ ישראל (לראש השנה).

ואם שכח השי"ץ לומר 'ותערב' ונזכר לאחר שאמר את 'השם' של ברכת 'המחזיר שכינתו לציון' או של 'אותך לבדך', כתב המקור חיים (ס"ג) שאינו חוזר, ומ"מ יחתום 'שאותך לבדך' וכו' [לדעת הסוברים שזו היא חתימת הברכה].

וכשארן כהנים בבית הכנסת, כתב לעיל (סי' קכח ס"ק קעג) שלא אומרים 'ותערב', והפאת השלחן (בית ישראל שם) תמה, שכיון שבארץ ישראל אומרים ברכת כהנים כל יום, למה אומרים 'ותערב' רק ביום טוב.

ובחול המתעד אם טעה השי"ץ ואמר 'ותערב', כתב הגר"ש וואנר (קובץ מבית לוי חי"ח עמ' ע) שאף שאסור להוסיף כלום בג' הברכות האחרונות, מ"מ כיון שותיכן בקשה זו הוא כעין התוכן של ברכה זו, אין כאן שינוי מטבע הברכה, ולכן אף שאין ראוי לעשות כן, בדיעבד אינו מעכב.

24) וביום טוב שחל בשבת אם התפלל מוסף של יום טוב והזכיר שבת בתוך הברכה וגם בחתימה, אך לא אמר זאת מוסף יום השבת וגם לא הזכיר את פסוקי הקרבנות של שבת אלא רק את פסוקי הקרבנות של יום טוב, כתב בשו"ת אגרות משה (ארוח ח"ד סי' כא אות ג) שלא יצא ידי חובה, ואף שכתב המשנ"ב בפסוקי הקרבנות אינם מעכבים, מ"מ כיון שהזכיר את קרבנות החג ולא את של שבת, נראה כאומר שלא הקיבו שני כבשים של שבת.

25) ואם טעה והתפלל בו כתפילת שחרית של יום טוב, כתב לעיל (סי' רסח ס"ק ג) שיום טוב דינו בזה כשבת, ולענין שבת כתב השו"ע שם (ס"ו) שעליו לחזור ולהתפלל, וראה שם את פרטי הדינים בזה.

סִימָן תַּפְּטָה

סֵדֵר תְּפִלַּת לֵיל שְׁנֵי שָׁל פְּסַח וְסִפְרֵת הָעֹמֵר

[משנ"ב ס"ק א]

דְּאוּמְרִים מְעַרְבִית¹ וכו', אוּמְרִים מְעַרְבִית שֶׁל יוֹם רֵאשׁוֹן כְּלִיל שְׁנֵי².

מילואים

הלכות פסח סימן תפז תפח

המשך מעמוד צג

הרמ"א לעיל (סי' תכב ט"ב) שבדיעבד יצא ידי חובה. ובטעם הדבר כתב המשנ"ב שם (סי' ק"ג), שלשון 'גומר' אינו ברוקא לשון סיום, שכן 'גומר' בלשון חכמים משמעותו לפעמים הוא כמו 'קורא'.

10) אמנם, לעיל (שם סי' טז) כתב דין זה שיאמר הלל עם הציבור, על ימים שבהם אין גומרים את ההלל, וכדי לצאת ידי דעת הפוסקים שיחיד אינו מברך על ההלל בראש חודש, וכאן כתב כן גם על ימים שבהם גומרים את ההלל, שבהם לדברי הכל היחיד מברך עליו, וכמו שכתב במשנ"ב (שם).

ואם שכח לומר 'יעלה ויבוא' בתפילת הלחש ונזכר קודם ההלל, כתב הדעת תורה (סי' תכב ט"ב) בשם שו"ת תפארת צבי (א"ח סי' טו) שתחילה יאמר הלל בציבור ואחר כך יחזור להתפלל, אבל כשמתפלל ביחידות, תחילה יחזור להתפלל ורק אחר כך יאמר הלל, וכן הורה הגר"ח אריעברך (הלכות שלמה ראש חודש פ"א הע' ה') [אלא שהוסיפו בהערה שם, שלדעתו יתכן שאף כשמתפלל ביחידות יכול לומר את ההלל תחילה]. מאידך, הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל פל"ט הע' קד) כתב שאף כשהוא בציבור, טוב שיתפלל מיד.

[שעה"צ סי' ק"ז]

באמצע פסקי דמרה שלא בקט"ק¹¹.

11) ובטעם הדבר כתב לעיל (סי' תכב ט"ק טו), שכשיאמר הלל באמצע פסוקי דמרה; יפסיד את הברכות של ההלל, כיון שבאמצע פסוקי דמרה; אינו יכול לברך.

ואם עבר וקרא למפרע וכבר סיים את ההלל ובירך לאחריו, כתב לעיל (שם) שלענין ראש חודש יש לעיין האם כשחזר וקרא כסדר צריך לחזור ולברך, ומשמע מדבריו שבימים שבהם גומרים את ההלל, כשחזר וקרא כסדר צריך גם לחזור ולברך.

ובגדר 'קורא למפרע', אם קרא פרק שלם שלא כסדר נדחינו שהקדים פרק שלם לפרק שלפניו, כתב לעיל (שם) שאף שנכון לחזור ולקרותו כסדר, מ"מ לענין הברכה כתב (שם ובשעה"צ סי' כח) שצ"ע אם יחזור ויברך, כיון שיש הסוברים שהמקדים לקרוא פרק שלם שלא במקומו אינו נחשב כקורא למפרע.

ואם דילג פסוק או תיבה ואינו זוכר מה שדילג, כתב לעיל (שם סי' כז) שיחזור לתחילת המזמור שלגביו הוא מסתפק.

[שעה"צ סי' ק"ב]

והוא הדין הקא¹².

8) ואם קרא מילה באופן ששינה את המשמעות, ונזכר בכך רק לאחר שכבר סיים את ההלל ובירך לאחריה, כתב בביה"ל לקמן (סי' תרצ טי"ד סוף ד"ה אין) לענין קריאת המגילה, שכשחזר לקרואה לא יברך שנית.

[משנ"ב סי' ק"ג]

9) ואפילו בימים שאין גומרים בהם את ההלל, אם בירך לגומר, כתב

הלכות פסח סימן תפח תפח

המשך מעמוד 186

ובאופן זה שטעה וקרא ביום הראשון את הקריאה של היום השני, כתב הפמ"ג (סי' תצ א"א סי' ג) שמשמע בפר"ח שלמחרת יקראו עוד פעם את הקריאה של היום השני, והסתפק הפמ"ג (הובא בביה"ל שם סי' ד"ה סימן) למה לא יקראו ביום השני את הקריאה שדילגו, וכמו שעושים באופן זה בחול המועד.

[משנ"ב סי' ק"א]

ועי' לעיל סימן קיד סעיף ג'²¹.

21) ובביאור מחלוקתם, ראה במשנ"ב שם (סי' ג).

ובמקומות שמתפללים תפילת טל או תפילת גשם קודם מוסף, כתבו בשו"ת הר צבי (א"ח ח"א סי' נה) והכף החיים (סי' קיד סי' יד) שנחשבת כהכרה, יש לשנות את ההזכרה כבר בתפילת מוסף בלחש.

ואם טעה והתחיל לקרוא מ"הקרבתם", כתבו המקור חיים (כאן קיצור הלכות סי' ג) והשערי אפרים (שער ח סי' ג) שאם עדיין לא אמר העולה לתורה את הברכה שלאחר הקריאה, יחזור לקרוא 'ויבחדש הראשון', ואם כבר בירך, אין צריך לחזור. והוסיף השערי אפרים, שהוא הדין אם קרא רק עד 'מלבד עלת הבוקר'.

ואם טעה וקרא ביום הראשון של פסח את הקריאה של היום השני [שור או כשב"ג], כתב הברכי יוסף (סי' ד) שיצאו ידי חובה. ואם נזכר באמצע הקריאה, כתב השערי אפרים (שם סי' א) שאם כבר קראו לו שלשה פסוקים, יברך את הברכה שלאחר הקריאה ויעברו לקריאה הנכונה, ואם עדיין לא קראו לו שלשה פסוקים, יגמרו עמו שלשה פסוקים ויברך ברכה אחרונה, ויעברו לקריאה הנכונה. מאידך, הפתחי שערים (שם) והכף החיים (סי' כח) הביאו שיש הסוברים שגם אם נזכר באמצע הקריאה, שוב לא יעברו לקרוא בפרשת "משכו וקחו".

הלכות פסח סימן תפח תפח

המשך מעמוד צד

במשנ"ב שם (סי' י) שכיון שאינה מחייבת במצה אינה יכולה לומר 'ציונר', ואילו הרמ"א כתב (שם), שיכולה לברך, ובביאור דעתו כתב

ולענין אשה המקיימת מצות עשה שהזמן גרמא' האם יכולה לברך על כך, כתב השו"ע לקמן (שם) שאינה יכולה לברך, ובביאור דעתו כתב

מילואים

הַלְבוּת פֶּסַח סִימָן תַּפַּח תַּפְּט

המשך מעמוד קודם

וגיל חינוך קטן בספירת העומר, דעת הגר"ג קרליץ (שם) שכמו שלענין נטילת לולב כתב השריע לקמן (סי' תרנו ס"א) שאין חיוב לחנוך אלא קטן היודע לנענע לולב ולא די בקטן היודע ליטול לולב, הוא הדין לענין חינוך קטן בספירת העומר לא די בכך שהוא יודע לספור בברכה, אלא צריך הוא לדעת שיש לספור מתחילת ימי הספירה עד סופם מיט יום, ושיש לשמור את חשבון הימים וכל יום להוסיף יום אחד על הספירה של היום שלפניו.

ואשה הנהוגת לספור ספירת העומר, צידד הגר"ש איערברך (שש"ב פני"ח הע' פב) שאינה יכולה להוציא קטן שהגיע לחינוך, כיון שהוא צריך לשמוע את הספירה ממי שחייב בה.

וקטן שהגיע לחינוך, כתב הכף החיים (סי' קפו ס"ק יא) שיכול הוא להוציא ידי חובה קטן אחר כיון שחיובם שוה, אמנם אם הקטן כבר ספר, שבאופן זה אין אדם מוציא את חבירו אלא מדין 'ערבות', הסתפק בביה"ל לקמן (סי' תרפט ס"א ד"ה ונשים) אם קטן הוא בכלל דין 'ערבות'.

ולענין קטן שנתגדל בתוך ימי הספירה, ראה מה שכתבנו בביה"ל להלן (סי"ח ד"ה בלא ברכה).

10) חזקא נשים שפטורות מעיקר הדין מספירת העומר אין להן לברך מטעם זה, אבל איש היודע שהוא בודאי עתיד להפסיד יום אחד מהספירה, דעת הגר"ש איערברך (הליכות שלמה פסח פ"א סי"ט ובארחות הלכה הע' 35) שיכול לספור מתחילה בברכה (ונראה מה שכתבנו להלן (סי"ק לו)).

11) ומי שאינו מבין את פירוש המילות, כתב להלן (סי"ק ה) שגם אם סופר בלשון הקודש לא יצא.

[משנ"ב ס"ק ד]

דָּקְלָא שְׁלֵא עֵבֶר הֶלְלָהּ¹² לא נפיק צְדִין מְקַלֵּל הַפְּתוּב "תְּמִימֹת תִּקְוִינָה"¹³.

12) ומשעלה עמוד השחר, כתב לעיל (סי' רלה ס"ק לד) לענין תפילת ערבית שהוא יום לכל דבר, וכן כתב השריע הרב (כאן, סי"ג).

ומי ששכח ולא ספר בתחילת הלילה, כתב הכף החיים (סי"ק יב) שאף על פי שמצות ספירת העומר זמנה כל הלילה, מימי כשיזכר לא ימתן אלא יספור מיד.

13) ומטעם זה, כתב בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ד סי' צט אות א) שמעיקר הדין אפשר לספור כל הלילה, ומה שכתב המשנ"ב לעיל (סי"ק ב) שיש להקדים את ספירת העומר לעלינו כדי שיתקיים יותר הכתוב 'תמימות תהיינה' אין זה אלא מעלה בלבד כדי שיהיה היכר לענין התמימות. מאידך, בשו"ת אור לציון (ח"ג פט"ז תשובה א) דייק מלשון השריע שכתב 'ואם שכח לספור בתחילת הלילה, שדין זה שאפשר לספור כל הלילה אינו אלא בדיעבד, אבל לתחילה יש לספור בתחילת הלילה מדין 'תמימות', ולפי זה כתב, שהמתחיל לאכול קודם שהגיע זמן ספירת העומר, צריך להפסיק ולספור מיד כשהגיע זמן ספירת העומר, וכמו שכתב הרמ"א לעיל (סי' תלא ס"ב) לענין בדיקת חמץ [אכן הרמ"א להלן (סי"ז) כתב שמי שהתחיל בהיתר אינו צריך להפסיק].

במשנ"ב לעיל (סי' יז ס"ק ד) שכוין שהאנשים נצטוו, ואף לנשים יש שבר על עשיית המצוה אף על פי שלא נצטוו בה, הריהו יכולות לומר 'ציונו'.

ואף שנשים פטורות ממצוה זו, ראה לקמן (סי' תגז ס"ק יט) מה שכתב בטעם הדבר שלא נהגו הנשים לעשות מלאכה בימים אלו משקיעת החמה ואילך.

7) ומשמע מדבריו שמשום כך חייבות הנשים בספירת העומר, והקשה המנחת חינוך (מצוה שו) שלא מצאנו שאדם הפטר ממצוה יכול לחייב את עצמו במצוה, וכתב שם, שיש לחלק בין זה לבין מה שמוכח לעיל (סי' קו ס"ק ד) שאף על פי שתפילת ערבית רשות, קיבלה עליהם כל ישראל לחובה. ובביאור החילוק כתב הניירות שמשון (הובא בשריע 'מכון ירושלים' בילקוט מפרשים) בשם הדרכי משה (סי' קפח אות ח), שאין אומרים כן אלא במצוה שיש דעות המחייבות לקיימה כגון תפילת ערבית, אבל ספירת העומר שלכל הדעות פטורות הנשים מלקיימה, לא מצאנו שיכולות לחייב את עצמן בכך.

חזקא בספירת העומר שנהגו לקיימה בעצמן, אבל מצוה שלא נהגו לקיימה בעצמן ואין בידן לקיימה אלא על ידי אחר כגון תקיעת שופר, כתב בשו"ת שלמת חיים (סי' שמט) שאף על פי שנהגו הנשים לילך לבית הכנסת לשמוע תקיעת שופר, מימי לא קבלו עליהן דבר זה לחובה [וראה בחיי אדם (כלל קמא סי"ז) שאף תקיעת שופר קיבלו הנשים עליהן לחובה].

8) ובבית הגר"י קניבסקי (ארחות רבינו ח"ב עמ' צד) נהגו הנשים לספור ספירת העומר, והיה מוכיר להן כל לילה לספור. מאידך, בבית הגר"ש איערברך (הליכות שלמה תפלה פט"ז ארחות הלכה הע' 95) לא נהגו הנשים לספור ספירת העומר.

9) ואשה המדוקקת במעשיה ואשת חבר, דעת הגר"ש אלישיב (הלכות חג בחג פ"ב הע' 2) שיכולה לברך על ספירת העומר.

קטן שהגיע לחינוך שרוצה להוציא קטן אחר כמותו, דעת הגר"ש וזאנר (קובץ מבית לוי ח"ג עמ' לו אות ו) שחייבים לחנוכו לספור ובברכה, וכן משמע בשריע תשובה (סי"ק ד) ובערוך השלחן (טט"ז) [ואף על פי שספירת העומר לרוב הפוסקים היא מדרבנן, כתב במשנ"ב לקמן (סי' תרנו ס"ק ג) שמצות חינוך היא אף במצוות דרבנן, ושלא כמו שכתב בשו"ת הרמ"ע מפאנו (סי' קיא)], וכיון שצריך לחנוך את הקטן לקיים את המצוה כתיקונה, דעת הגר"ש וזאנר (שם) שיש לחנוכו לספור בברכה רק בלילה שהוא זמן המצוה ולא ביום, וכמו לגבי גדול.

ובאופן שאין אפשרות לחנוכו לספור בלילה, כגון במקומות שצאת הכוכבים מתאחר מאד הקטן כבר ישן קודם לכן, דעת הגר"ג קרליץ (חוט שני שבת ח"ד קובץ ענינים עמ' שנו) שלשיטת רשי המובאת בשו"ע לעיל (סי' ע ס"ב) ובמשנ"ב שם (סי"ק ט) שאין חיוב לחנוך קטן בקריאת שמע גם כשהגיע לחינוך ומשום שאינו מצוי אצל אביו, הוא הדין שאין חיוב לחנוכו בספירת העומר כשאינו מצוי אצל אביו בזמן הספירה, והוסיף שם, שמי"מ אף באופן זה אין לחנוכו לספור ביום, שהרי מצות ספירת העומר כתיקונה היא רק בלילה ולא ביום.

הלכות פסח סימן תפח תפט

באר הגולה צד

מלשאל בכרפת השנים: הגה (יא) ונהגין לומר בכל יום טוב בתפלת מוסף פסוקי מוסף היום אחר שאמר 'צל ידי משה עבדך כאמור':

תפט סדר תפלת ליל שני של פסח וספירת העומר, ובו י' סעיפים:

א בריתא קמחא ס"ו
ב פשוט משנה
ג מגלה כ"ג בריתא
קמחא ס"ו

א (6) א' בליל שני (ב) *אחר תפלת ערבית (ג) מתחילין (ד) *לקפור העומר. ואם שבת לקפור בתחלת הלילה, (ו) יהולף וסופר כל הלילה. *וימצוה (ז) [ג] על כל אהד (ח) לקפור לעצמו.

באר היטב

וקתב המ"א: ונ"ל דאם יחיד אחר תפלתו עד אחר שהתפלל ש"ץ מוסף לא יאמר משיב הרוח כיון שכבר פסק הש"ץ, ע"ש. וכן קתב החוק"עקב:
(6) בליל. ואומרים המעריבים השכיבים לליל שני אם חל יום ראשון בשבת, דבשאר חגים אם חל יום ראשון בשבת אומרים בליל שני המעריבים של יום ראשון והשני נקחה, מ"מ ביום ב' של פסח אומרים לעולם המעריבים השכיבים ליום ראשון כבדור לספירה, וכן נהגין: (3) לקפור. עמ"א וכן". וגם פטורות מספירה דהו"מ ש"ה"ג, רמב"ם. ומהו כבר שניא עליהו חובה, מ"א: (2) על כ"א. ואם יצרה, שומע הברכה מהש"ץ וסופר בדבשאר יו"ט שאינו חל בשבת אין אומרים בריך שמה, והאידא נהג לומר גם בריך שמה בכל יו"ט אף בשבת, וגם בחל בשבת האוצאת ס"ח וכמש"ל. [ג] ע"ל. כה"ט. ועין בשאלת"עפ"ז סימן קלט שחולק דאף שאינו מביין בל"ק י"א. ע"ש.

משנה ברורה

על רב גשמים, מכל מקום נראה לי שגנזכו מאד שהשמש נכיר (3) בהשאי לרב העולם קדם תפלת מעריב של לילה ראשונה של חל-המועד שיאמרו 'ותן ברכה' וכו',²²², כי האנשים פשוטין רבן נקשלין בלילה ראשונה, וכן למחר בתפלת שחרית, עד שישמעו מן השליח-צבור שפסק, ויש בזה חשש פניה מאות ברכות לבשלה: (2) ונהגין לומר וכו',²²³. ובריעבד (2) אף אם לא נזכיר אותם כלל²²⁴. ואם טעה במוספין²²⁵ והזכיר של יום אחר, וכן בסכות שאמר ביום ראשון דחל-המועד מה שאינו ש"ף כלל לאותו יום, כגון שאמר 'ביום הרביעי', אם לא סיים הברכה יתחיל מוספין הקרנות, ואם סיים הברכה אין צריך לחזור אח"י אדם בטוף כלל כח: [א] בליל שני. קתבו האחרונים, דאומרים מערבית) הש"ף ליום שני אפלו זה ליל שני במוצאי-שבת; ונאף-על-פי דבשאר ימים שחל יום ראשון בשבת אומרים מערבית של יום ראשון בליל שני²²⁶. שאני הכא דהמעריבית הוא מענין של ספירה: (ב) אחר תפלת ערבית. וקדם עליונו²²⁷, דכל מה דאפשר לאקדומי מקדמין, כדי שיתקיים יותר מה שכתוב "תמימת התינה"²²⁸: (ג) מתחילין לקפור וכו'. ונשים ונכבדים²²⁹ (6) פטורות ממצוה זו, דהני מצות עשה שהזמן גמא²³⁰. וכתב המגן-אברכים: מיהו, כבר שו"א עליהו חובה²³¹, (3) וקמ"ק דבמדינותינו לא נהגי נשי כלל לקפור²³². וכתב בספר ש"תן-שלמה דעל-פל-פנים לא יברכו²³³, דהא בריתא? טעו ביום אהד²³⁴, וגם על-פירב-אינם יודעים פרוש המלות²³⁵: (ד) הולף וסופר וכו'. דכל שלא עבר הלילה²³⁶ לא נפיק עדין מקלה ככתוב "תמימת התינה"²³⁷: (ה) לקפור לעצמו. דכתב "וספתם לכם", משמע שהמצוה חל על כל יחיד ויחיד²³⁸. והנה משמע מזה דבספירה אינו כמו בשאר מצות התלוי באמירה, לענין קודש והקדלה וכיוצא בזה, דאם שמע לחברו ונתפגן לצאת דיוצא בזה משום דשומע בעונה, והכא גלתה התורה דלא יצא כל פניה דלא ספר בעצמו²³⁹. (2) אכל יש מאחרונים שכתבו, דכתנת

שערי תשובה

בשערי-אפרים שערי יריד סעיה ה ששכתבי שם שלש נהגין להתחיל ה"ג מרות ובעבר כו', ובפתחי-שערים שם פכתבי שראיתי באיזה ספר שאין להתחיל ובעבר, וכתבתי שאפשר העשם, לפי שאין אומרים דרך בקשה, ונמה ראיתי כי דבר זה נשאל ל'תומ"ו שם והוא ז"ל חשבי שאין לאמרו בתפלת יו"ט כלל כי אז הפנתה בבחינות עליונות והוא סוד אמיתין ג"ש. ואין נוגז פח אפלו ברבים לאמנם דרך תחנה רק דרך שבת ע"ד שאומרים י"ג מרות של מי אל כפוח, ומנה דעקר אמיתין הוא בקורא בתורה ונדקא ביו"ט הראשונים כו', ע"ש, ותאידנא נהג לומר אף בקמים אחרונים של יו"ט, וע"ש שגם אם חל יו"ט בשבת שאומרים בריך שמה לא נקחה תפלה זו כי תפלת בריך שמה אין עקרה אלא ממנחת שבת כו', ע"ש, ומשמע דבשאר יו"ט שאינו חל בשבת אין אומרים בריך שמה, והאידא נהג לומר גם בריך שמה בכל יו"ט אף בשבת, וגם בחל בשבת האוצאת ס"ח וכמש"ל. קלט שחולק דאף שאינו מביין בל"ק י"א. ע"ש.

באר הגולה

לעיל הרנבי והושע בן לוי דפסק כרבי נראה דהניו לענין דיעבד גמי, שאם שנה וסיס רק של יום טוב לא יצא, כדי שלא יסתור מה"שם שלנו וכו'. וצריך עיון למעשה. אכן אם סיס בשל שבת לחוד והתחיל 'וצה' בודאי אינו צריך לחזור:

* אחר תפלת ערבית. כתב בספר מור וקציעה בפעם דסופרין אחר התפלה, משום דברכות הראשונים הנה המנהג להתפלל ערבית קדם הלילה ובימים המעריב התחילה הלילה, ואז היו סופרין כדיו בתחלת הלילה¹⁶, אכן בחוקי-עקב סע"ף קטן טו פתב דמדינא צריך להקדים קריאת שמע ותפלה שהוא תדיר¹⁷: * לקפור העומר. הנה דעת הרמב"ם והתוספות¹⁸ שהוא נוהג מן התורה גם עמה¹⁹, אכן דעת הטור ושלחן-ערוך וכוה פוסקים שאינה בזמן הנה אלא בזמן המדש שהקריבו במק²⁰, וכן הוא סוגית הפוסקים סיקון זה. אכן באמת הרמב"ם ג"ס-כן לאו יחידה הוא בדיעהו, שגם דעת רבנו ישעיהו פן הוא, עין בשבלי-לקט סימן רלד, וכן הוא ג"ס-פן דעת רבנו בגמין שם, עין שם בסוף הסימן, וכן הוא ג"ס-פן דעת ראב"נה, והכא באור ורז"ש סימן שכט, ומשמע שם דגם האור ורז"ש מודה לה ברנ"ה, עין שם, וכן מדברי רב יהודאי ונב עמ"ס ור"ץ גיאות שהסכים לדבריכם, והכא בעשור, שאם לא מנה מערבך שהספיד, דמקפידין אנו על "תמימת", משמע לבאורה שהוא מן התורה ולא לכוך בעלמא. מדחי' העשור לדבריכם משום דספירת העמר לדידן ליחא מאוריתא, דהשתא ליכא לא הכאה ולא קרנן ליכא לקדושי בתמימות, משמע דלידידהו תיו דאורייתא ואמנם יש לומר קצת דסבירא להו דאף עמ"ס ור"ץ גיאות, עשאוהו רבנן כעין דאורייתא ונדקא תמימות]. ולפי זה יש סעד גדול למנהגנו שאנו זהירים שלא לקפור עד צאת הפוכבים, אחרי רלדעת פניה בריתא הוא דאורייתא. אחר-כך מצאתי כעין זה ג"ס-פן באלהי רבה, אלא שלא זכר כל הני גדולים שכתבנו: * ומצוה על כל אהד וכו'. עין משנה ברורה שכתבתי מחלקת האחרונים אם אמרין בנה שומע בעונה, והוא מחלקת הלבוש וחוקי-עקב עם הפרי תדש, דלבוש וחוקי-עקב - כמו דלענין לולב דרשין "ילקחתם לכם" לכל אהד ואהד, כמו-כן הכא צריך כל אהד ואהד בעצמו לקפור, ופרי תדש מקל בנה, וכן נוטה דעת הבכ"ר-יוסף. ונלעניית דעמי דבר זה פלגתא בין הראשונים, ורש"י פרוש שם בקמחות ס"ה עמוד ב על מה דקאמר שם בגמרא 'לכל אהד ואהד' שכל אהד חבי לקפור, ובאר בחודשי הלשכ"א דכ"ו, דאי פנתה התורה לבעור לבר ולא לכל יחיד ויחיד ורי לה למימר "וספתם" לבר ולשחק.

התורה הוא רק דלא ינמא דמצוה זו אבית-דין לבר קאי, כמו בשמטין ויובלות דכתיב שם "וספרת לך", אלא קאי אצבור, אכל באמת אם שמע מחברו שספר והתפגן לצאת וגם חברו כון להוציא יצא, כמו בכל מקום דקאמין לן שומע בעונה. (7) וכל זה בפסירה, אכל

שערי תשובה

(3) או יכתב מקדם יום טוב על הניו, שמליל א' חל-המועד ואילך יאמרו 'ותן ברכה' וידיקנו בכחל, והגם שידעתי שישמאוי מפקקין גם על זה, אפלו הכי נראה לי שזה צריך משבואו פניה עשירות אנשים ונלענייתם פניה מאות לדי' ברכות לבשלה: (2) אחרונים: (6) פוסקים: (3) גם הפרי תדש כתב בפשיטות דנשים פטורות ולא חזקו ממנהגא דנשי בנה, וכן בחיי-אדם השמיט האי מנהגא. ועין בבכ"ר-יוסף מה שכתב בזה: (2) עין בבאר הגולה: (7) אחרונים:

הלכות פסח סימן תפמ

ד' הראש כסף (1) וצריך לספור (7) מעמד (5) ולברך תחלה. (ז) וסופר הימים (1) והשבועות. פיצו, ביום הראשון אומר (1) 'היום יום אחד' (ט) (ח) (ב'עמר'), עד שמגיע לשבעה ימים וזו יאמר 'היום שבעה ימים שהם שבעה חמשה עשר ימים' (1) וקטבוהו הרי"ף והרא"ש בסף פסחים

באר היטב

לעצמו, דכתיב וספרתם שבתה ספירה לכל א' נא, ועמ"א וכו'. ואם עבר ושמע הספירה מאחר יצא, אם נתפסן שומע ומשמע, פרח"ח, ע"ש. ועין יד אהרן בהגהות ב"י. ופשוט דמקור לספור בכל לשון, ודוקא בלשון שמכין, ואם אינו מכין לה"ק וספר בלה"ק לא יצא דהא לא ידע מאי קאמר ואין זה ספירה, מ"א: (7) מעמד. דכתיב בקמה תחל לספור, א"ת בקמה אלא בקומה. ובדעיבא אם מנה מליב יצא, רמב"ם: (5) ולברך. הא דמברכין על ספירה זו ולא על ספירת קדה, עין תרד"ב ח"א סימן נו, ועין פח"י. וזה דאין מברכין (1) והשבועות. ואם ספר הימים לחוד ולא ספר השבועות או שספר השבועות לבד ולא הימים, צריך לחזור ולספור בבקרה, פרח"ח, וכ"כ מהר"ש הלוי ח"א סימן ה; אכל הכנה"ג והמ"א וחס"ח הספירה יצא בדעיבא, לכן ניל דיספור בלא בקרה, דברכות אין מעבכות. וכתב עור הכנה"ג בשם מהר"ש הלוי והספיק עמו, שאם מנה בר"ת כגון היום ד' ימים או אמר ח' ימים שהוא שבעה א', ויום א', יצא י"ח; והפרי"ח כתב דלא יצא י"ח. אם אמר ארבעים חסר אחת לעמר יצא, מהר"י מולכו, יד אהרן, ע"ש: (1) היום ולא יאמר שהיום, אחרונים. והח"י כתב דמאן שאומר שהיום לא אשתבש ע"ש: (7) בעמר. וכ"כ תשו"י ונגסת הארי ז"ל לעמר, וכ"כ בשל"ח:

שערי תשובה

[1] והשבועות. עין באר היטב באם מנה כראשי תבות כגון י"א או ל"ג בעמר. ודעת הט"ש פשוט סימן קכז דצ"א, והפרי תדש וקצת אחרונים וכן בשאלת יעב"ץ סימן קלט הספירה שלא יצא, וכו'. וכתב"י קמ"ב שלח דעתו נוטה וטוב לחזור ולמנות בלא בקרה. ואם מנה בר"ת במלוי אותיות כגון י"א וכיוצא בו, כ' בשאלת יעב"ץ שחוזר ומנה בלא בקרה, ע"ש. וע"ש בכרי"י, אם כתב לחזור אנה"ו וכ' יום טוב"ב לספירה, פשוטא שצריך לחזור ולספור בפה בבקרה. וע"ש ברין כתיבה אי הוי דבורה, שהביא ממש"ל סימן מז לענין ברפת התורה ומשכב יעקב פחלק יוד"ט סימן מט ובכנה"ג סימן ר, ע"ש. ולעני"ד בר"ת דאפלו כתב שבעה עשר יום שהם כו' לא יצא קלל, אם לא שהפסח לצאת בכתיבה זו או להספיק קצת, ונראה דגם כזה יחזור ויספור בבקרה, ולא דמי לשיא ודוכי, דאין ודמיא שם דכתיבה קדושה הינו במקום שהתברר עצמו אינו אלא גלות מן השבת הלב משא"כ בזה, וכמו דלא מנהי אם כותב ק"ש ותפלה, ובמנהגה מבאר לנד"א דקריאה בפה בענין דאמרין הנה בוחבה כולל, ועין לקמן סימן תרע, ועין באש"אברתם שהקרא מקום לתשרי מ"ש בענין זה. ועין בשו"ת בבקרה שכתב שמי שקרא בר"ת, טוב שאח"כ יתקן ש"ץ ויברך להוציא אתרים, ע"ש, ובמדינתנו לא נהגו לצאת בברכת ש"ץ כלל רק כ"א מברך וסופר לעצמו, א"כ אין לו להיות ש"ץ ולברך כיון שאינו רוק לעצמו וצריך למנות בלא בקרה: [2] בעמר. כעני"ח. ועין בשו"ת ב"ת יעקב שקמו הארון ז"ל היה אומר לעמר והוא החזיק הנפש בעמר, והביא ראיה מח"מ סימן רגג, ע"ש, ובקצת אין וראיה ממש לקאן, ומצינו בלי המקרא בשנה השנית

משנה ברורה

בברכה שמברכין על הספירה, דכלי עלמא אפשי לציאת על-ידי תברו אפלו הוא בקי, וכמו בכל הברכות, (5) מיהו, מנהגה בכל ישראל שכל אחד מברך וסופר לעצמו ואין סומכין על השליח צבור. כתבו האחרונים דספירה מתה בכל לשון, והלכך שביין אותו הלשון²¹, ואם אינו מכין, (1) אפלו ספר בלשון הקדש אינו יוצא, דכין דלא ידע מאי קאמר אין זה ספירה²²: (1) וצריך לספור מעמד. וצריך לעמוד (1) משעה שמתחיל הברכה²³. ובדעיבא אפלו אם ספר מליב יצא [פוסקים]: (1) וסופר הימים והשבועות. דכתיב 'תספרו חמשים יום', וכתוב 'שבעה שבעת חסר לך'. ואם ספר ימים לחוד ולא הזכיר שבועות, יש אומרים (7) וצא בדעיבא, (5) ויש אומרים שצריך לברך ולספור ימים ושבועות כדכין²⁴, ועל-כן חוזר וסופר בלא בקרה [ואם שכח לחזור ולספור, (1) מנהג שאר ימים בבקרה]. ואם מנהג שבועות ולא ימים, כגון שאמר ביום השביעי 'היום שבעה אחד' ולא הזכיר ימים, כלל, (1) לכלי עלמא לא יצא: (7) בעמר'. וברב פוסקים הנסח שהוא מנהג מיום שהקריבו את העמר ונהלאה, ואם לא אמר אלא

באר הגולה

ומדקאמר 'לכם' משמע דבא לומר לכל אחד, עין שם, הרי דהמפצה שיהי על כל יחיד ויחיד בפני עצמו; ולעומת זה מלשון התקנון הרי"ף גיאת משמע שאחד יכול להוציא את חברו בזה, דזה לשונו שם בהלכות ספירה: ואנו פה קבלנו מרבתינו אסמכתא לספירת העמר בעמידה מדכתיב 'מהחל חרמש בקמה', שאין תלמוד לומר 'בקה', לפרך שבקומה ובעמידה, וכמוצא"ש שם שאומרים לאחר תפלת ערבית 'יהי נעם' וקדשה וסדרה פשהו יושבין²⁵, נהגו ראשונים לברך ש"ץ מעמד וכל הקהל עונין אמן בכמה שלא להטריח העבור לחזור ולעמוד²⁶, ער כאן לשונו, וכן כתב בעל אחרותיים בשם רב האי גאון, עין שם, ומשמע מזה דיוצאין בספירתו, דאם פנתם הוא שאין יוצאין רק בבקרה גרידא, ואם"כ על-כ"פ נשים צריכין לעמוד בשביל הספירה גופא שצריכה להיות מעמד וכפ"ל. [ולעניינת דעמי יש לעיין אפלו לפרוש רש"י הל"ל, ודא שאינו בקי לספור בעצמו אפשי שחברו יכול להוציאו, ולא גרע מזה דקמא לן לענין ברפת-המזון שאין אחד יכול להוציא את חברו לכלי עלמא אלא-אם"כ אכל בעצמו משום דכתיב 'ואכלתם וישבעתם' מ"א שכל הוא כדכין²⁷, אפלו הכי קומא לן וסופר מברך וכו' יוצא²⁸, ואפשי הוא הדין הכא, וצריך עי"ן. הרי ברורה דבר זה ואלפתא וברכותא הוא, ועל-כן לבתחלה בודאי צריך לעמר³⁰. מיהו, עקר דבר זה אינו אלא לבתחלה (1) כדי לבאר

שער הציון

(5) שצריח-תשובה. ומכל מקום פשוט דאם יש לו ספק באיזה ענין, דצריך לספור בלי בקרה, אם יכול לשמע הברכה מפי אחרים וניחשבו בדעתו לצאת בהברכה אם הוא מתיב בדכ"ל²⁹] בודאי נכון לעשות פן: (1) מגן-אברהם ואל"ה רבה וחק-יעקב. ואף שבכל מקום יוצאין בלשון-הקדש אף-על-פי שאינו מכין, כמו שכתבנו לעיל בסימן סב במשנה ברורה סעיף-קטן ג ובבאר הלקה שם, הכא גרע, ודמי להא דכתבנו בסימן נ במשנה ברורה סעיף-קטן ב³¹ בשם אחרונים, עין שם. והרב יעב"ץ השיג על זה במור וקציעה מתוספות ויש פרק אלו גאמרין, ובדברינו נדחו דבריו: (1) מן מוכח בטור וכן בבית-ישראל לעיל סימן ח דכל ברפת המצות צריך להיות לבתחלה בעמידה, ובפרט מנהג דספירה גופא כתב כל הראשונים אסמכתא לזה מדכתיב 'מהחל חרמש בקמה', אל תברי 'בקמה' אלא 'בקומה'²⁶: (2) עלת-שבת ומגן-אברהם וחק-יעקב: (3) מהר"ש הלוי ופרי תדש ונאילה רבה סעיף-קטן יד. ועין שם באל"ה רבה שהוכיח זה משבלי לקט סימן רלד, וראיה ראיה מכתבת, ויש לומר דהשבלי לקט לטעמה אויל דסביא לה דספירה בזמן הזה דאורייתא, וכדמוכח שם בראש הסימן משם כבנו ושעיהו, והפגן-אברהם וסיעתו הלא טעמיהו משום דספירה בזמן הזה דרבנן, אלא דקאמת לעניינת דעמי אין דבריהם מבניין, שקמו להני דסביא להו דבזמן הזה דאורייתא אין נפקא-מנה בין יומי לשבועי, וכמבאר להניא בספר המצות דשבועי הוא חלק מחלקי המצוה של ספירה, כמו-כן אם נימא שהיו מברכין, גס"כ יומי ושבועי תדא ניהו, ואנן הא קומא לן בפאבי וברבנן דרב אשי וילא פאמירי, וכן כל הפוסקים התקונים [בה"ג והרי"ף והרי"ק גיאות] לא דעתיקו כלל דברי אמירי, שמע מנה דסביא להו דאפלו אה נימא דבזמן תנה הוא ורבנן, כל דמתין ורבנן כעין דאורייתא תקוין, ואם נימא דטעמם משום דסביא להו דהוא דאורייתא ואנן סביא לן דהוא דרבנן, זה אינו, דאם נימא דכל אלו הראשונים סביא להו דהם דאורייתא, ונגם הרמב"ם ושארי הראשונים שהבאנו בבאר הלקה הלא גס"כ פתבו בהניא שהוא דאורייתא, בודאי אית לן למקט לדינא הכי, פן נראה לעניינת דעמי, ועל-כן בודאי מתיב מדינא לחזור ולמנות: (1) נהר-שלום: (1) דלכלי עלמא צריך לתקויר ימים, וכדכתיב 'חמשים יום חסר'²⁸, וכן מבאר בראים ושבלי לקט, ומה שכתב מגן-אברהם דצ"א, קאי אלאחר שבעה ימים, כגון שאמר 'היום שבעה אחד ויום אחד'²⁹ ולא אמר מקום 'היום' שמונה ימים' כמנהגנו, וכן כתבו אל"ה רבה וחק-יעקב: (3) אחרונים:

הַלְבוּת פֶּסַח סִימָן תַּפְטָא

ביאורים ומוספים

[משנב ס"ק ה]

ובלבוך שִׁבְיָן אוֹתוֹ הַלְשׁוֹן⁽²¹⁾ וכו', דְּכִינָן דְּלֵא יָדַע מָאי קְאָמְרַן אֵין זֶה סְפִירָה⁽²²⁾.

[דף קפג א.], משום שספירת העומר היא ענין גדול כתפילת שמונה עשרה, ולכן צריך לאומרה מעומד.

[משנב ס"ק ז]

שְׁצַרְיָן לְחֹזֵר וְלִסְפֹּר יָמִים וְשְׁבוּעוֹת דְּכִינָן⁽²⁷⁾.

27) מבואר בדבריו שצריך לחזור ולספור גם את הימים פעם נוספת, למרות שכבר ספר קודם לכן את הימים לבד, כיון שספירה זו היתה שלא כדין [וראה להלן ס"ק כב ובעשה"צ ס"ק כח].

[שעה"צ ס"ק יא]

דְּלִבְלֵי עֲלֵמָא צָרִיף לְהַזְכִּיר יָמִים, וְדָכְחֵיב תְּמַשִּׁים יוֹם תְּסַפֵּר⁽²⁸⁾ וכו', קְגוֹן שְׁאָמְרַן הַיָּמִים שְׁבוּעָא אֶחָד יוֹם אֶחָד⁽²⁹⁾.

28) ובביאור הדבר כתב השו"ע הרב (ט"ו), שבמנין הימים לבד אפשר לספור את כל המי"ט ימים, מה שאין כן במנין השבועות אפשר לספור רק את מנין הימים שבסופי השבועות.

ומה שכתב 'חמישים יום תספרו' הוא טעות סופר, וצריך לומר 'תספרו חמישים יום', וכמו שכתב בס"ק ז (שונה הלכות סי"ב).

29) ובטעם הדבר שיצא ידי חובה, כתב החק יעקב (ס"ח) שהוא משום שכבר מנה את מספר הימים שעברו כל אחד ביומו, וכמבואר במשנ"ב להלן (ס"ט), מה שאין כן כשאומר ביום שנשלם בו שבוע 'היום שבוע אחד או שני שבועות' וכדו"ל לא יצא, משום שלא מנה את הימים של היום שנשלם בו השבוע.

[משנב ס"ק ח]

וְכָרַב פּוֹסְקִים הַנֶּפֶס 'לְעֹמְר'⁽³⁰⁾.

30) וכן הוא הנוסח בסידור הארז"ל, ומנהג הגר"א (מעשה רב אות ט) היה לומר 'בעומר', וכן נהג החזו"א (דינים והנהגות פי"ז אות מא), וכן משמע מסתימת לשון המשנ"ב להלן (ס"ק כא ו-לב).

ומנהג הגרש"ז איירערבך (שלמי מועד פפ"ד עמ' תמ) היה לספור פעם אחת 'לעומר' ופעם אחת 'בעומר' ולא הורה כן לאחרים, והנהגה כן, דעת הגרי"י קניבסקי (ארחות רבינו ח"ב עמ' צד) שיחזור ויספור פעם נוספת לפי הנוסח השני, אבל אין שום תועלת לומר 'לעומר' ומיד לאחר מכן לומר 'בעומר' [ובענין המנהג לומר תיבת 'לעומר' בין מנין הימים למנין השבועות, ראה מה שכתב הגר"פ פרינק (מקראי קדש פסח ח"ב סי' טד אות ב) בטעם מנהג זה].

[ביה"ל ד"ה ומצה]

יְהִי נַעֲם וְהַדְּשָׂה דְסִרְיָא קְשֵׁתָא יוֹשְׁבֵינָן⁽³¹⁾ וכו', שְׁלֵא לְהִטְרִיחַ הַצְּפוּר לְחֹזֵר וְלִצְמֵד⁽³²⁾ וכו', מִשּׁוּם דְּחֵיבֵיב דְּרַעְבָּלָתָא וְשִׁבְעָתָא מִי שְׁאֵכַל הוּא יְכַרְיָן⁽³³⁾, וְאֶפְלוּ הֵכִי קְאָמַר לָן דְּסוֹפֵר מְקַבֵּל וְכוּי יוֹצֵא⁽³⁴⁾.

31) אמנם לעיל (סי' רצה ס"ק א) כתב, שאת פסוק 'יהי נועם' צריך לומר בעמידה.

32) משמע מדבריו שאף על פי שאם אומר את הברכה בעצמו צריך לעמוד, מי"מ כשיצא בברכה מדין 'שומע כעונה' אינו צריך לעמוד, אמנם בשעה"צ לקמן (סי' תרצ ס"ק א) כתב, שהיוצא בברכת המגילה מדין 'שומע כעונה' צריך לעמוד. ובביאור הדברים, ראה מה שכתבנו בשעה"צ שם.

33) לכאורה משמע מדבריו שדין זה הוא מן התורה, אמנם לעיל (סי' קצו ס"ק כד) כתב, שמן התורה יכול הבקי שלא אכל להוציא את שאינו בקי מדין 'ערבות', ורק מדרבנן, הבקי שלא אכל אינו יכול להוציא את שאינו בקי (הערת הגרש"ב וולדנברג).

34) וצריך ביאור, שלעיל (סי' קצג ס"ק ב) כתב שהבקי שאכל יכול דייעבד להוציא אף את הבקי, ואם לא אכל, כתב לעיל (סי' קצו ס"ק כד) שעל כל פנים מדרבנן אינו יכול להוציא אף את האינו בקי (הערת הגרש"ב וולדנברג).

[שעה"צ ס"ק ה]

וְהִשָּׁב בְּדַעְתּוֹ לְצֵאת הַקְּהָלָא אֵם הוּא מְחֵיב בְּדַכְרָא⁽²³⁾.

23) וכן כתב להלן (ס"ק לז) לענין מי ששכח לספור יום אחד וסופר את שאר הימים בלא ברכה, שנכון שישמע את הברכה מאחר ויכוין לצאת, אלא שלא כתב שם שצריך לחשוב בדעתו שהוא יוצא בברכה 'אם הוא מחויב בדבר', ומשמע שאף אם אינו מחויב יכול לשמוע את הברכה מאחר, ואין זה נחשב ברכה לבטלה [וראה הגהות עין הגליון (לרעק"א, סי' קד ס"ז), ובשו"ת אבני נור (ארי"ח ח"ב סי' תמט)].

[שעה"צ ס"ק ו]

דְּמִי לְהָא דְּחֵבְנָא בְּסִימָן נְבִישָׁתָא בְּרִיחָא סְעִיף-קָטָן⁽²⁴⁾.

24) שם כתב, שדוקא בתפילה יוצא אף שאינו מבין את הלשון כיון שמי"מ הקב"ה יודע כוונתו, אבל לענין תלמוד תורה אינו נחשב לימוד אלא אם כן הוא מבין את מה שלומד, וכן כתב לעיל (סי' מז ס"ק ד).

[משנב ס"ק ו]

וְצָרִיף לְעֹמֵד מְשַׁעָה שְׁמַתְחִיל הַבְּרָכָה⁽²⁵⁾.

25) ואדם הנסמך על דבר באופן שיפול אם ינטל הדבר, כתב לקמן (סי' תקפה ס"ק ב) לענין תקיעת שופר שהדין הוא שצריך לקיימה מעומד [ודין זה נלמד מספירת העומר], שהעושה כן נחשב כיושב. אמנם מדבריו לעיל (סי' צד ס"ק כד) לענין תפילה מבואר, שחולה שאינו יכול לכוין בתפילה כשהוא עומד אלא כשהוא סומך או יושב, מוטב שייסמוך את עצמו באופן זה ולא ישב, וכן משמע קצת מדבריו בביה"ל לקמן (סי' תרצ ס"א ד"ה אבל) לענין קריאת המגילה.

וקן או חולה שקשה עליהם העמידה, כתב לעיל (סי' צד ס"ק ב) לענין תפילה שיכולים הם לישב במקומם ולהתפלל.

[שעה"צ ס"ק ז]

אַל תִּקְרִי בְּקִמְהוּ אֵלָא בְּקוֹמְהוּ⁽²⁶⁾.

26) ובטעם הדבר כתב הערוך השלחן (ס"ד) בשם הזוהר (פ' תצוה